

Livskvalitet bland äldre egenföretagare – resultat från en enkätundersökning

Artikeln presenterar resultat från en enkätundersökning om äldre egenföretagares upplevda livskvalitet och tillfredsställelse med arbetet. Äldre egenföretagare har högre upplevd livskvalitet än löneanställda och de som lämnat arbetsmarknaden. Egenföretagare är mer nöjda med sina jobb än löneanställda.

Resultaten förklaras sannolikt till del av selektion. Personer som väljer att vara aktiva på arbetsmarknaden skiljer sig från personer som väljer att inte vara det. Resultaten understryker betydelsen av att individen har möjligheter att påverka förutsättningarna i slutet av arbetslivet. Att stimulera entreprenörskap bland äldre kan vara ett sätt att öka arbetskraftsutbudet och minska påfrestningarna på pensionssystemet och samtidigt höja livskvaliteten hos äldre.

I Sverige, och många andra länder, utgörs en allt större andel av befolkningen av människor som uppnått pensionsåldern.¹ Den demografiska utmaning som Sverige står inför innebär bl a påfrestningar på sjukvård, äldreomsorg och pensionssystemet. Mot denna bakgrund är det önskvärt att öka arbetskraftsutbudet bland människor som närmar sig, och även bland människor som har passerat, pensionsåldern.

När frågan om arbetskraftsutbudet bland äldre diskuteras ligger fokus ofta på huruvida den allmänna pensionsåldern ska höjas för att göra det möjligt för människor att fortsätta att arbeta som löneanställda längre upp i åldrarna. Detta är av flera skäl inte oproblematiskt då människor inte sällan tvingas lämna arbetsmarknaden av hälsoskäl redan innan de uppnått pensionsåldern. Vidare är det väl känt att åldersdiskriminering förekommer på den svenska arbetsmarknaden.² Således finns en risk för att människors livskvalitet påverkas negativt av att tvingas vara kvar på arbetsmarknaden som löneanställda vid en ålder då de saknar rätt förutsättningar för detta.

En möjlig lösning för människor som vill vara aktiva på arbetsmarknaden på sina egna villkor långt upp i åldrarna är att starta eget företag. Detta ger möjligheter till extra inkomster och det ger också människor möjlighet till en meningsfull sysselsättning.³ Individer som driver företag efter pensionen kan därmed undvika den tristess som många riskerar att

¹ Se exempelvis United Nations (2015).

² Se Ahmed m fl (2012) och Carlsson och Eriksson (2017). För internationella studier, se exempelvis Lahey (2008), Riach och Rich (2010), Neumark m fl (2016) och Drydakis m fl (2018).

³ En diskussion om varför människor vill jobba efter pensionsåldern finns i exempelvis Anxo m fl (2017).

MATS HAMMARSTEDT

är professor i nationalekonomi vid Linnéuniversitetet i Växjö och Institutet för Näringslivsforskning (IFN). I sin forskning har han bl a studerat entreprenörskap bland olika grupper. mats.hammarstedt@lnu.se

Artikeln sammanfattar resultat från projektet "Entreprenörskap efter pensioneringen – ett sätt att främja livskvalitet?" finansierat av Familjen Kamprads stiftelse. För en utförligare presentation hänvisas till Aldén och Hammarstedt (2017). Författaren tackar Niclas Berggren för synpunkter.

uppleva efter det aktiva arbetslivet.⁴

Både i Sverige och i andra länder finns forskning som pekar mot att egenföretagare har en högre upplevd livskvalitet än löneanställda.⁵ Trots detta saknas fram till nu forskning om äldre egenföretagares upplevda livskvalitet. I denna artikel presenterar vi resultaten från en enkätundersökning i vilken äldre egenföretagares upplevda livskvalitet och tillfredsställelse med arbetet studeras. Syftet med den genomförda enkäten är att fylla nämnda kunskapslucka och jämföra subjektivt upplevd livskvalitet hos äldre egenföretagare (61 år och äldre) med den livskvalitet som äldre löneanställda och äldre personer som är inaktiva (har lämnat arbetsmarknaden) upplever. Vidare jämförs också den upplevda tillfredsställelsen med arbetet mellan äldre egenföretagare och äldre löneanställda.

1. En enkätundersökning

Enkätundersökningen genomfördes i samarbete med Statistiska centralbyrån. Under perioden 31 mars till 24 maj 2016 blev 17 500 slumpmässigt utvalda personer i åldern 61 år eller äldre kontaktade med en enkät där de fick svara på frågor om sin upplevda livskvalitet. Personerna valdes ut slumpmässigt från tre stratum: Ett bestående av egenföretagare som drev företag i bolagsformen aktieföretag eller enskild firma, ett bestående av löneanställda och ett bestående av personer som lämnat arbetsmarknaden. Efter bortfall och efter att individer som svarat ofullständigt på enkäten eliminerats uppgick antalet individer till 9 606, varav 3 483 var egenföretagare, 1 463 var löneanställda och 4 660 var inaktiva.⁶

I enkäten tillfrågades respondenterna om sin upplevda livskvalitet. Vidare fick de svara på frågor om sitt upplevda hälsotillstånd, sina fritidsaktiviteter och sin familjesituation. Egenföretagarna och de som var löneanställda fick också svara på frågor om i vilken utsträckning de var nöjda med sitt arbete och i vilken utsträckning de upplevde att deras arbete var stressigt eller mentalt påfrestande. Till enkätsvaren länkades sedan information om olika bakgrundsvariabler, såsom utbildningsnivå, bostadsort och inkomst från Statistiska centralbyråns databas LISA.

På frågan *Brukar du känna att ditt dagliga liv är en källa till personlig tillfredsställelse?* hade individerna följande tre svarsalternativ: Ja oftast, Ja ibland och Nej. På frågan *Hur nöjd är du med ditt nuvarande arbete?* hade individerna fem svarsalternativ: Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd samt Mycket missnöjd. På frågorna *Är ditt arbete psykiskt ansträngande?* och *Är ditt arbete stressigt?* ombads individerna svara Ja eller Nej.

Vid sidan av detta fick personerna som svarade på enkäten även olika

⁴ För en studie om pensionering och psykiskt välbefinnande, se exempelvis Charles (2004).

⁵ För en studie från Sverige, se Andersson Joona (2008). För internationella studier, se exempelvis Blanchflower och Oswald (1998) och Benz och Frey (2004).

⁶ En bortfallsanalys visar att de som svarade och de som inte svarade på enkäten väsentligen inte skiljer sig åt beträffande de variabler vi har möjlighet att observera.

	Män			Kvinnor		
	Egen- företagare	Löne- anställda	Inaktiva	Egen- företagare	Löne- anställda	Inaktiva
<i>Brukar du känna att ditt dagliga liv är en källa till personlig tillfredsställelse?</i>						
Ofta	0,80	0,74	0,72	0,84	0,79	0,73
Ibland	0,18	0,23	0,24	0,13	0,20	0,23
Aldrig	0,02	0,03	0,04	0,02	0,02	0,04
<i>Hälsa</i>						
God hälsa	0,84	0,81	0,74	0,87	0,86	0,74
Allmän trötthet	0,52	0,61	0,53	0,57	0,66	0,61
Sömnpblem	0,44	0,49	0,45	0,59	0,63	0,63
Ängslan, oro, ångest	0,28	0,33	0,31	0,42	0,43	0,45
<i>Bakgrundsvariabler</i>						
Ålder	68,7	64,7	72,8	67,8	64,2	72,6
67 år eller äldre	0,60	0,22	0,84	0,53	0,18	0,82
Grundskola	0,23	0,18	0,30	0,13	0,10	0,24
Gymnasial utbildning	0,39	0,40	0,41	0,38	0,41	0,43
Eftergymnasial utbildning	0,39	0,42	0,29	0,49	0,49	0,32
Gift	0,69	0,65	0,69	0,60	0,59	0,58
Utrikes född	0,07	0,11	0,06	0,10	0,09	0,08
Storstad	0,32	0,34	0,26	0,41	0,37	0,29
Disponibel inkomst	383 000	354 000	293 000	298 000	278 000	229 000
Fritidssysselsättning	0,75	0,77	0,72	0,79	0,79	0,71
Förälder i livet	0,18	0,30	0,10	0,20	0,31	0,09
Barnbarn	0,72	0,61	0,79	0,76	0,74	0,84
Antal observationer	2 599	702	2 506	884	761	2 154

Anm: Med God hälsa avses att man svarat Mycket bra eller Ganska bra på frågan om hur man bedömer sitt allmänna hälsotillstånd. De tre återstående svarsalternativen under hälsa återger andelen individer som svarat Ja lätta besvär eller Ja svåra besvär på frågan om de lider av allmän trötthet, sömnpblem eller ängslan, oro eller ångest.

Källa: Enkäten Egenföretagande bland äldre.

Tabell 1

Upplevd livskvalitet, självrapporterad hälsa och bakgrundsvariabler

frågor om sitt hälsotillstånd. På frågan *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* fanns fem svarsalternativ: Mycket bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt eller Mycket dåligt. På frågorna *Har du under de senaste tolv månaderna upplevt allmän trötthet?*, *Har du under de senaste tolv månaderna haft besvär med sömnen?*, *Har du under de senaste tolv månaderna upplevt ängslan, oro eller ångest?* samt *Har du under de senaste tolv månaderna haft besvär med depression eller djup nedstämdhet?* fick individerna svara Ja lätta besvär, Ja svåra besvär eller Nej på de olika delfrågorna.

En sammanställning av enkätsvaren finns i tabell 1. Det framkommer

Tabell 2
Tillfredsställelse med
jobbet bland egenfö-
retagare och lönean-
ställda

	Män		Kvinnor	
	Egen- företagare	Löne- anställda	Egen- företagare	Löne- anställda
<i>Hur nöjd är du med ditt nuvarande arbete?</i>				
Mycket nöjd	0,49	0,41	0,58	0,44
Ganska nöjd	0,41	0,41	0,31	0,42
Varken nöjd eller missnöjd	0,08	0,12	0,10	0,11
Ganska missnöjd	0,01	0,03	0,01	0,02
Mycket missnöjd	0,01	0,02	0,00	0,01
<i>Upplever du ditt arbete som psykiskt påfrestande?</i>				
Ja	0,23	0,35	0,27	0,44
<i>Upplever du ditt arbete som stressigt?</i>				
Ja	0,28	0,45	0,30	0,61
Antal observationer	2 515	688	831	733

Anm: Antalet observationer är något mindre än i tabell 1. Detta beror på ett bortfall i svaren på frågorna om tillfredsställelse med arbetet.

Källa: Enkäten Egenföretagande bland äldre.

av tabellen att 80 procent av de manliga egenföretagarna svarade att de ofta brukar känna att deras liv är en källa till personlig tillfredsställelse. Bland löneanställda män uppgick denna andel till 74 procent. Bland inaktiva män var andelen något lägre och uppgick till 72 procent.

Ett liknande mönster framkommer bland kvinnor. Bland kvinnliga egenföretagare svarade 84 procent att de ofta brukar känna att deras liv är en källa till personlig tillfredsställelse. Bland kvinnliga löneanställda uppgick andelen till 79 procent, och bland kvinnor som var inaktiva uppgick den till 73 procent.

Svaren på frågorna om i vilken utsträckning egenföretagarna och de löneanställda är nöjda med sina arbeten och upplever sina arbeten som mentalt påfrestande och stressiga presenteras i tabell 2. Egenföretagare svarade genomgående att de är mer nöjda med sitt arbete än löneanställda. Bland män svarade 49 procent av egenföretagarna att de var mycket nöjda med sitt arbete, medan 41 procent svarade att de är ganska nöjda. Bland löneanställda män svarade 41 procent att de är mycket nöjda med sitt arbete. En lika stor andel svarade att de är ganska nöjda med sitt arbete.

Andelen kvinnor som svarade att de är mycket nöjda med sitt arbete var något högre än bland män. Detta gäller såväl egenföretagare som löneanställda. Bland de kvinnliga egenföretagarna svarade 58 procent att de är mycket nöjda med sitt arbete, medan motsvarande andel uppgick till 44 procent bland löneanställda kvinnor. Bland kvinnliga egenföretagare svara-

de 31 procent att de är ganska nöjda med sitt arbete. Bland de löneanställda kvinnorna var denna andel 42 procent.

En större andel av de löneanställda än bland egenföretagarna upplevde att deras arbete är psykiskt påfrestande eller stressigt. Bland de löneanställda männen upplevde 35 procent att deras arbete är psykiskt påfrestande och 45 procent att deras arbete är stressigt. Bland män som är egenföretagare var dessa andelar 23 procent respektive 28 procent. Bland kvinnor som är löneanställda upplevde 44 procent att deras arbete är psykiskt påfrestande, medan 27 procent av de kvinnliga egenföretagarna gjorde det. 61 procent av kvinnorna som var löneanställda upplevde att deras arbete är stressigt, medan 30 procent av de kvinnliga egenföretagarna svarade att de upplever att deras arbete är stressigt.

2. Fördjupad analys – regressioner

I syfte att ytterligare belysa frågan om i vilken utsträckning det finns skillnader i upplevd livskvalitet mellan egenföretagare, löneanställda och inaktiva som är 61 år eller äldre skattas regressioner i vilka utfallsvariablerna utgörs av svaren på de olika frågorna i enkäten. Med hjälp av linjära sannolikhetsmodeller skattas sannolikheten för att a) ofta känna att det dagliga livet är en källa till personlig tillfredställelse, b) vara mycket nöjd eller ganska nöjd med arbetet, c) uppleva arbetet som psykiskt påfrestande och d) uppleva att arbetet är stressigt. Samtliga regressionsmodeller skattas separat för kvinnor och män och i modellerna kontrolleras för de bakgrundsvariabler som presenteras i tabell 1.⁷

I tabell 3 och tabell 4 presenteras skattningsresultaten. I skattningen av sannolikheten att uppleva att det dagliga livet är en källa till personlig tillfredställelse utgörs referensgruppen av inaktiva personer i åldern 61 till 66 år. I de övriga skattningarna ingår bara egenföretagare och löneanställda. Referensgruppen utgörs då av löneanställda personer i åldern 61 till 66 år.

Resultaten för män i tabell 3 visar att sannolikheten att uppleva att det dagliga livet är en källa till personlig tillfredställelse är drygt sex procentenheter högre för företagare i åldern 61 till 66 år jämfört med inaktiva män i samma ålder. Vidare framkommer att företagare som är 67 år eller äldre har drygt fem procentenheter högre sannolikhet att uppleva att det dagliga livet är en källa till personlig tillfredställelse än inaktiva män i åldern 61 till 66 år. Det framkommer även att punkttestimatet för företagare i åldern 61 till 66 år är 1,8 procentenheter högre än punkttestimatet för löneanställda i samma ålder (0,065–0,047). Denna skillnad mellan grupperna är dock inte statistiskt signifikant ($p=0,490$).⁸

⁷ För skattningarna av sannolikheten att uppleva arbetet som psykiskt påfrestande och att uppleva att arbetet är stressigt kontrolleras, förutom för de variabler som presenteras i tabell 1, även för antalet arbetade timmar per vecka, arbetsinkomst samt om individen är kombinator (dvs kombinerar egenföretagande med löneanställning) eller inte.

⁸ För en detaljerad beskrivning av samtliga skattningar hänvisas till Aldén och Hammarstedt (2017).

Tabell 3
Skattningar från linjära sannolikhetsmodeller för män

	Dagligt liv en källa till personlig tillfredställelse	Nöjd med arbetet	Arbetet psykiskt påfrestande	Arbetet stressigt
Företagare i åldern 61 till 66 år	0,065* (0,035)	0,134*** (0,036)	-0,012 (0,032)	-0,049 (0,034)
Löneanställd i åldern 61 till 66 år	0,047 (0,038)			
Företagare i åldern 67 år eller äldre	0,054** (0,021)	-0,050 (0,060)	0,042 (0,044)	-0,004 (0,051)
Löneanställd i åldern 67 år eller äldre	-0,014 (0,049)			
67 år eller äldre	0,060* (0,034)	0,227*** (0,059)	-0,088* (0,046)	-0,137*** (0,051)
Antal observationer	5 807	3 203	3 203	3 203
R ²	0,281	0,067	0,160	0,199

Ann: Standardfel inom parentes. *** Statistiskt signifikant på 1-procentnivån. ** Statistiskt signifikant på 5-procentnivån. * Statistiskt signifikant på 10-procentnivån.

Källa: Egna skattningar.

Manliga egenföretagare i åldern 61 till 66 år har drygt 13 procentenheter högre sannolikhet att vara mycket eller ganska nöjda med arbetet än manliga löneanställda i samma ålder. Vidare framkommer att löneanställda personer som är äldre än 67 år har närmare 23 procentenheter högre sannolikhet att vara nöjda med arbetet än löneanställda personer i åldern 61 till 66 år.

Av tabell 3 framkommer även att skillnaderna mellan manliga egenföretagare och löneanställda i sannolikheten att uppleva att arbetet är psykiskt påfrestande eller stressigt är små och icke-signifikanta då vi kontrollerar för olika bakgrundsvariabler. Däremot framkommer att män som fortfarande är aktiva som löneanställda efter 67 års ålder i lägre utsträckning än löneanställda män i åldern 61 till 66 år upplever att deras arbete är psykiskt påfrestande eller stressigt. Detta resultat förklaras högst sannolikt av olika typer av selektion. Individer som stannar kvar i arbetslivet som löneanställda efter pensionsåldern upplever förmodligen i lägre grad än andra arbetet som psykiskt påfrestande eller stressigt.

Tabell 4 visar resultaten för kvinnor. Kvinnliga företagare som är 67 år eller äldre har knappt åtta procentenheter högre sannolikhet att uppleva att det dagliga livet är en källa till personlig tillfredställelse än inaktiva kvinnor i åldern 61 till 66 år. Vidare framkommer att kvinnliga företagare i åldern 67 år eller äldre har närmare tolv procentenheter högre sannolikhet att uppleva att det dagliga livet är en källa till personlig tillfredställelse än kvinnliga löneanställda som är 67 år eller äldre (7,6-(-4,3)). Denna skillnad är statistiskt signifikant på enprocentnivån ($p=0,005$).

Kvinnliga företagare i åldern 61 till 66 år har runt 20 procentenheter

	Dagligt liv en källa till personlig tillfredställelse	Nöjd med arbetet	Arbetet psykiskt påfrestande	Arbetet stressigt
Företagare i åldern 61 till 66 år	0,003 (0,060)	0,195*** (0,156)	-0,002 (0,043)	-0,148*** (0,044)
Löneanställd i åldern 61 till 66 år	0,042 (0,035)			
Företagare i åldern 67 år eller äldre	0,076*** (0,016)	-0,008 (0,073)	0,006 (0,065)	-0,129** (0,057)
Löneanställd i åldern 67 år eller äldre	-0,043 (0,042)			
67 år eller äldre	0,036 (0,033)	0,309*** (0,060)	-0,076 (0,055)	-0,101 (0,059)
Antal observationer	3 799	1 564	1 564	1 564
R ²	0,341	0,099	0,184	0,234

Anm: Standardfel inom parentes. *** Statistiskt signifikant på 1-procentnivån. ** Statistiskt signifikant på 5-procentnivån. * Statistiskt signifikant på 10-procentnivån.

Källa: Egna skattningar.

högre sannolikhet att vara nöjda med arbetet än kvinnliga löneanställda i samma ålder. Vidare har kvinnliga löneanställda i åldern 67 år eller äldre drygt 30 procentenheter högre sannolikhet att vara nöjda med arbetet än löneanställda kvinnor i åldern 61 till 66 år.

Det framkommer också att kvinnliga företagare upplever att arbetet är stressigt i lägre utsträckning än kvinnliga löneanställda. Kvinnliga företagare i åldern 61 till 66 år uppvisar knappt 15 procentenheter lägre sannolikhet att uppleva att arbetet är stressigt än kvinnliga löneanställda i samma ålder. För kvinnliga företagare i åldern 67 år eller äldre uppgår skillnaden jämfört med kvinnliga löneanställda i åldern 61 till 66 år till knappt 13 procentenheter. Till sist kan även noteras att kvinnliga företagare i åldern 67 år eller äldre har omkring åtta procentenheter lägre sannolikhet att uppleva att arbetet är stressigt än kvinnliga företagare i åldern 61 till 66 år (-14,8-(-12,9-10,1)). Denna skillnad är statistiskt signifikant på tioprocentnivån ($p=0,072$).

Det kan således konstateras att skillnaderna i subjektivt upplevd livskvalitet och tillfredställelse med arbetet mellan de olika grupperna i många fall kvarstår när vi kontrollerar för olika bakgrundsvariabler i regressionerna. Det är värt att nämna att de olika måtten på individernas självrapporterade hälsotillstånd i hög grad förklarar den subjektivt upplevda livskvaliteten. För framför allt kvinnor tycks dessutom familjesituationen påverka i vilken utsträckning man upplever arbetet som mentalt påfrestande eller stressigt.

Tabell 4
Skattningar från linjära sannolikhetsmodeller för kvinnor

3. Avslutande diskussion

Att få människor att vara aktiva på arbetsmarknaden högt upp i åldrarna är inte oproblemiskt. Den egna, eller anhörigas, hälsa utgör ofta begränsningar för i vilken utsträckning en människa kan vara aktiv i arbetslivet. Vidare sätter pensionssystemet en gräns för hur länge det är möjligt att vara löneanställd och det är också ett faktum att åldersdiskriminering förekommer på svensk arbetsmarknad. En möjlighet för människor att fortsätta vara aktiva på arbetsmarknaden högt upp i åldrarna är att vara egenföretagare. Egenföretagande kan ge den enskilde individen ett flexiblere arbetsliv än det som erbjuds vid löneanställning, och det kan också ge individen möjlighet till extra inkomster vid sidan av inkomsterna från pensionssystemet. Detta talar för att egenföretagande skulle vara ett attraktivt sätt för äldre människor att fortsätta vara aktiva på arbetsmarknaden.

I denna artikel har vi presenterat resultaten från en enkätundersökning om äldre egenföretagares subjektivt upplevda livskvalitet och tillfredställelse med arbetet. De resultat vi presenterar visar att människor som driver företag i slutet av arbetslivet har en högre upplevd livskvalitet än framför allt människor som är inaktiva i så mening att de lämnat arbetslivet. Egenföretagare är också mer nöjda med sina jobb än de som är löneanställda.

De resultat som framkommer för äldre personer i undersökningen är i linje med vad som framkommit i tidigare forskning om egenföretagares upplevda livskvalitet. Äldre egenföretagare har en högre upplevd livskvalitet än såväl löneanställda som människor som lämnat arbetsmarknaden. De skillnader mellan grupperna som framkommer i enkätsvaren existerar i flera fall även när vi kontrollerar för faktorer som utbildningsnivå, hälsotillstånd och familjesituation.

Resultaten vi presenterat förklaras högst sannolikt till viss del av olika typer av selektion. Personer som väljer att vara aktiva på arbetsmarknaden högt upp i åldrarna skiljer sig säkert från personer som väljer att inte vara det på flera sätt som vi inte kunnat observera i vår undersökning. Trots detta understryker resultaten betydelsen av att individen själv har möjligheter att påverka förutsättningarna för att vara aktiv på arbetsmarknaden i slutet av arbetslivet.

Människor som får möjlighet att på sina egna villkor vara aktiva på arbetsmarknaden högt upp i åldrarna tycks må bättre än de som inte får den möjligheten. Att stimulera entreprenörskap bland de äldre människor som har förutsättningar för att kunna driva företag kan vara ett effektivt sätt att öka arbetskraftsutbudet och minska påfrestningarna på pensionssystemet samtidigt som man höjer livskvaliteten hos de äldre. Den som vill stimulera entreprenörskap bland människor i hög ålder bör därför fundera kring verkningfulla åtgärder för att göra det.

I syfte att stimulera entreprenörskap i olika grupper har särskilda åtgärder varit inriktade mot t ex ungdomar, utrikes födda och kvinnor. Men äldre entreprenörer har varit en bortglömd grupp. Det finns goda skäl att

ändra på det då det tycks finnas vinster av ett ökat entreprenörskap bland äldre såväl för samhället som för de äldre entreprenörerna.

Ahmed, A, L Andersson och M Hammarstedt (2012), "Does Age Matter for Employability? A Field Experiment of Ageism in the Swedish Labor Market", *Applied Economics Letters*, vol 19, s 403–406.

Aldén, L och M Hammarstedt (2017), "Self-Employment and Life Satisfaction among the Elderly: Survey-Based Evidence from Sweden", Linnaeus University Centre for Discrimination and Integration Studies Working Paper 2017:6, Linnéuniversitetet, Växjö.

Andersson Joona, P (2008), "Happiness and Health: Well-Being among the Self-Employed", *Journal of Socio-Economics*, vol 37, s 213–236.

Anxo, D, T Ericson och A Herbert (2017), "Därför vill 40-talisterna jobba efter 65", *Ekonomisk Debatt*, årg 45, nr 5, s 45–58.

Benz, M och B S Frey (2004), "Being Independent Raises Happiness at Work", *Swedish Economic Policy Review*, vol 12, s 97–138.

Blanchflower, D G och A Oswald (1998), "What Makes an Entrepreneur?", *Journal of Labor Economics*, vol 16, s 26–60.

Carlsson, M och S Eriksson (2017), "The Effect of Age and Gender on Labor Demand:

Evidence from a Field Experiment", IFAU Working Paper 2017:8, Uppsala.

Charles, K (2004), "Is Retirement Depressing? Labour Force Inactivity of Psychological Well-Being in Later Life", *Research in Labor Economics*, vol 23, s 269–299.

Drydakis, N, P MacDonald, V Chiotis och L Sommers (2018), "Age Discrimination in the UK Labor Market: Does Race Moderate Ageism? An Experimental Investigation", *Applied Economics Letters*, vol 25, s 1–4.

Lahey, J N (2008), "Age, Women, and Hiring: An Experimental Study", *Journal of Human Resources*, vol 43, s 30–56.

Neumark, D, I Burn och P Button (2016), "Experimental Age Discrimination Evidence and the Heckman Critique", *American Economic Review: Papers and Proceedings*, vol 106, s 303–308.

Riach, P A och J Rich (2010), "An Experimental Investigation of Age Discrimination in the English Labor Market", *Annals of Economics and Statistics*, vol 99, s 169–185.

United Nations (2015), *World Population Ageing*, Department of Economic and Social Affairs Population Division, FN, New York.

REFERENSER